

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvvm
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,
Speciatim**

Coninck, Gilles de

Antverpiae, 1623

Dvb. VII. In quo propriè consistat hæresis, siue quænam requirantur vt
aliquis sit verè hæreticus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

hæreticum Pagano, sed hæreticum qui aliquando fuit Catholicus, cum alio hæretico qui numquam fuit Catholicus. Ratio tamen eius generatim probat, hæreticum à fide apostatam, peiorem esse Pagano non apostata.

71. *Qua ratione hæretici sint peiores alijs infidelibus.*
 Dicta tamen sententia probatur. Primò, quia maiorem nobis facit iniuriam, qui simulans se nobis amicum nos oppugnat, quam qui apertè fatetur se nobis esse hostem. Item qui exterius proficitur se militem alicuius principis, & sub eius signis latitans, eum tamen oppugnat, ipsiusque arma in ipsum conatur conuertere, multò grauius in eum peccat, quàm apertus hostis: atqui hæretici profitendo Christi nomen, doctrinam eius ac amicitiam exterius simulant, eiusque militiam profitentur, & interim occultè facris Scripturis, quæ Christi arma ac signa sunt, abutuntur ad Christum, eiusque fidem oppugnandam: atque ita, vt docet D. Gregor. lib. 20. Moral. cap. 9. sub Christi nomine contra Christum militant: ergo grauius in eum peccant, quàm ij qui apertè fatentur se non esse Christianos. Vnde etiam in eos optimè conuenit illa querela Davidis in persona Christi psalm. 54. *Quoniam si inimicus maledixisset mihi, sustinuissem irique; & si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo. Tu verò homo vnanimis, &c.*

72. *Gregorius.*
 Secundò, quia cum hæretici continuò sacram Scripturam voluant, & mysteria fidei scrutentur, & eorum veram cognitionem profiteantur, eorum error in fide est communiter magis voluntarius ac inexcusabilis, quia errant in re, quam dicunt sibi perfectè notam; & alijs verbis expressè negant id, quod alijs implicite profitentur esse verum: nam dum fatentur totam Christi doctrinam esse veram, implicite etiam fatentur eam esse veram quam negant. Et hanc rationem insinuat D. Chrylost. supra. vbi cum dixisset talem esse infideli peiorem, subdit: *In quor in hoc quòd Christum putans esse Deum ei non credit tamquam Deo. Impietas enim illa, (scilicet Paganorum) quandam habet consequentiam (id est, non ita vno modo negat, quod alio concedit) qui namque Christum Deum esse non credit, hunc nec illi credere necesse est; hæc autem impietas (scilicet hæreticorum) neque consequentiam habet, Deum conspici, & in his quæ dicit, eum fide dignum non censere.*

73. *August.*
 Tertiò, quia hæretici communiter ferè sunt à fide apostata, quia vel aliquando fuerunt simpliciter Catholici, vel saltem communiter baptizati sunt, atque ita in militiam Christi vt veri eius milites inscripti verum militiæ Christianæ signum siue sacramentum susceperunt; quare à fide contra susceperunt sacramentum deficientes, longè peiores sunt alijs qui numquam fidei sacramentum susceperunt: vt docent non modò D. August. lib. 21. de Ciuit. cap. 25. supra citatus, sed etiam D. Petrus epist. 2. c. 2. vbi de ijs ait: *Facta sunt eis posteriora deteriora prioribus; melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum veniri ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato.*

Hæc vltima tamen ratio, atque etiam magna ex parte secunda conuenit etiam in eos, qui à

nostra fide ad Iudæos aut Turcas deficiunt, quare hi ceteris paribus peiores sunt hæreticis; quia magis à Deo deficiunt.

D V B I V M VII.

In quo propriè consistat hæresis, siue quam requirantur vt aliquis sit verè hæreticus?

NOta nomen hæresis ex sua prima origine siue institutione significare electionem, à verbo *αἰρέωμαι*, id est eligo. Vnde deinde deriuatum est ad significandam quamuis opinionem in quauis disciplina; quam aliqui sibi sequendam eligebant; quæ dicebatur secta, quia eam aliqui sequebantur, & hæresis, eò quòd hi eam sibi sequendam præ alijs eligebant: quæ ratione olim alia fuit secta siue hæresis Peripateticorum, alia Stoicorum, &c. Sed apud Ecclesiasticos scriptores hæresis ferè in malam partem accipitur pro errore in fide, quem aliqui sectandum sibi deligunt. Quare fides Catholica ex duplici capite nequit dici hæresis. Primò, quia non continet errorem. Secundò, quia in ea non eligimus quid nobis sit sequendū siue credendum (prout hæretici faciunt qui suo iudicio sibi deligunt quæ credant aut non credant) sed ea credimus quæ Deus nobis per Ecclesiam proponit credenda. Hic igitur de hæresi in hac vltima significatione accepta disputamus; quæ variè variè definiunt, & quæ conditiones ad eam requiruntur inter se dissentiant: de quibus nobis etiam disputandum est. Prius tamen ponemus eas conditiones, de quibus inter omnes conuenit; aut quas iam supra ostendi ad hæresim requiri, aut non requiri; & deinde eas explicabimus, de quibus dubitatur.

74. *Quid apud Ecclesiasticos.*
 Constat igitur inter omnes Primò, ad hæresim requiri aliquem errorem in fide; vt patet ex dictis & communi hominum sensu: eos enim solos vocamus iam hæreticos, qui in fide errant. Secundò, hunc errorem debere aliquo modo esse voluntarium, siue vincibilem: nam qui inuincibiliter errat, nec fidem amittit, nec hæreticus dici potest, vt ex dicendis etiam clariùs constabit. Et ratio est, quia sicut fides non consistit in solo intellectu, sed etiam in voluntate (volentes enim credimus): ita hæresis ei opposita etiam ex parte in voluntate consistit, diciturque errorem voluntarium.

75. *Quæ requirantur ad hæresim.*
 Tertiò, hunc errorem debere esse pertinacem: nemo enim est verè hæreticus nisi in suo errore sit pertinax. Patet Primò, ex D. August. qui epist. 162. initio explicans illud Apostoli ad Titum 3. *Hæreticum hominem post vnam & secundam correctionem deuita, sciens quia subuersus est eiusmodi; ait: Sed qui sententiam suam quamuis falsam atque peruersam nulla pertinaci animositate defendunt, &c. parati corrigi cum inuenerint (scilicet veritatem) nequaquam sunt inter hæreticos computandi.* Item contra Manichæos citatus c. *Qui in Ecclesia, 24. qu. 3. ait: Qui in Ecclesia morbidum aliquid prauumque, quid sapiunt, si correcti vt sanum rectumque sapiant, resistent contumaciter, suaque pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare per-*

perſiſtunt, hæretici ſunt. In quibus locis ad hæreſim aperte requirit pertinaciam, non paratam corrigi. Item lib. 4. de Baptiſ. contra Donatiſtas cap. 16. docet, ex errore credentem idem cum Photino tum primùm eſſe hæreticum, cum manifeſtata ſibi doctrina Catholica fidei, maluerit reſiſtere, & illud quod tenebat elegerit. Idem aperte docet Concilium Viennenſe reſolutum Clement. 1. de ſumma Trinit. §. 2. ubi docet eos eſſe hæreticos, qui pertinaciter contradicunt ibidem definitis.

Concil. Viennenf.

77
Pertinacia requiritur ad hæreſim formalem.

Vbi Nota, quodſdam docere, pertinaciam quidem requiri ut aliquis ſit hæreticus: non tamen ad hæreſim. Sed hi abutuntur voce, non diſtinguentes hæreſim obiectiuam aut materialem à formali; illa poteſt eſſe in fidei inuincibiliter errante; hæc ſolum in hæretico.

Requirunt præterea aliqui ut aliquis dicatur hæreticus, ut ſit baptizatus, aut ſaltem aliquando rectam fidem tenuerit: & omnem baptizatum contra fidem pertinaciter errantem voluit eſſe hæreticum, quantumvis totaliter à fide deficiat, & fiat Iudæus aut Turca. Sed vtramque partem reſutauit ſuprà n. 59. & 61. ubi oſtendi, ut aliquis errans contra fidem ſit hæreticus, & non potius Iudæus aut Paganus, requiri ut non recedat totaliter à fide Chriſtiana, ſed Chriſtum conſecratur. & eſſe impertinens an aliquando veram fidem habuerit, vel baptizatus ſit, nec ne.

78
Quæ requiruntur ut quis ſit pertinax in errore.

Vaquez. Valentia. Sanchez.

His poſitis, difficultas eſt Primò, in quo hæc pertinacia conſiſtat, ſiue qualis debeat eſſe, ut ad hæreſim ſufficiat?

Vbi Nota, cum Vaſquez 1. 2. diſp. 126. nu. 6. Valentia 2. 2. diſp. 1. q. 11. puncto 1. diffi. 4. ad 2. & Sanchez l. 2. de Præcept. cap. 7. n. 3. 4. & c. ubi alios multos citat, ad hanc pertinaciam non requiri, quòd quis velit directè obſiſtere auctoritati veræ Eccleſiæ fidem proponentiſ, ut patebit ex dicendis nu. 118. aut quòd nolit credere id, quod certò nouit eſſe verum, ſiue de fide, aut à Deo reuelatum, aut à vera Chriſti Eccleſia credi: ſic enim aut nulli, aut vix vlli eſſent verè hæretici; nam communiter omnes putant id quòd negant, eſſe falſum, & contra veram fidem, nec eſſe à Deo reuelatum, eamque Eccleſiam quæ hoc docet, non eſſe veram Eccleſiam. Sed ſufficere eos ſcire eam doctrinam, quam negant, doceri ab ea Eccleſia, quam tenentur ſcire eſſe veram Eccleſiam; aut quòd negent doctrinam ſibi aliàs ſufficienter propoſitam ut teneantur eam credere.

79

Vnde patet ab hac pertinacia non excuſari eos, qui parati ſunt credere, poſtquam ſufficientibus rationibus, quæ eorum intellectum omnino conuincant, ijs fuerit probatum eam doctrinam eſſe de fide. Quia ut teneamur aliquid credere, non eſt opus ut hoc ita nobis probetur eſſe de fide, ut intellectus omnino conuincatur, ſed ſufficit id nobis ita proponi ac probari ut non poſſimus prudenter de eo dubitare. Ita Vaſquez ſuprà num. 9. & cum alijs Sanchez num. 6.

Vaquez. Sanchez.

80

Eſt igitur hęc tertia difficultas, vtrum ad hanc pertinaciam ſufficiat errare contra fidem ex ignorantia vincibili, qua quis ignorat aliquid

ab Eccleſia Catholica doceri.

Quidam id aſſerunt. Primò, quia in alijs omnibus peccatis ea, quæ committuntur ex ignorantia craſſa, ſunt eiufdem ſpeciei cum ijs quæ committuntur ſcienter. & qui ex tali ignorantia committit homicidium aut adulterium, eſt verus homicida aut adulter: ergo idem dicendum de hæreſi, ſiue errore contra fidem. Secundò, quia D. Auguſt. epiſt. 162. docet, errantem contra fidem non eſſe hæreticum, ſi diligenter veritatem inquirat: ergo cenſet eum eſſe hæreticum, qui eam non inquirat. Tertio, quia talis peccat vera in fidelitate, & amittit fidem, ut docet Trident. ſeſſ. 6. cap. 15. ergo vel peccat hæreſi, vel paganismo, &c. Quarto, quia aliàs ſequeretur, natos ex hæreticis in Germania & Anglia, ſequentes parentum doctrinam, non eſſe hæreticos, quia errant ex tali ignorantia. Ita Sotus in 4. d. 22. q. 2. a. 3. poſt 5. concl. caſu 1. & Lorca 2. 2. q. 11. diſp. 4. n. 15.

Auguſt.

Trident.

Sotus. Lorca.

Canus verò lib. 12. de Locis Theolog. cap. 8. verſu, *Illud deinde conſectarium eſt*, Petrus Nauarra de Reſtit. lib. 2. cap. 4. p. 2. dub. 8. num. 208. & quidam alij volunt errantem contra fidem ex ignorantia affectata eſſe verè hæreticum. Primò, quia hæc ignorantia non minuit, ſed auget peccatum: ergo ſi is, qui ſcienter credit aliquid contra fidem ſit hæreticus, etiam alter erit hæreticus. Secundò, quia talis errat ex electione, nec eſt paratus corrigi: ergo eſt hæreticus.

81

Canus.

Nauarra.

Arragon.

Bañez.

Azor.

Saurus.

Alij verò abſolute negant talem eſſe hæreticum. Ita Arragon 2. 2. q. 11. a. 2. verſu, *Ad hæc argumenta*. Bañez ibidem verſu, *Sed quæret quis*. Azor 10. 1. Moral. l. 1. c. 14. q. 9. Saurus in clauis regia. l. 2. c. 9. n. 34.

Secundò, eſt difficultas, vtrum dubitans de aliquo articulo fidei ſit hæreticus? Quia in certo omnino eſt, eum qui inuoluntariè dubitat propter inuincibilem ignorantiam, aut quia inuitus tales dubitationis motus patitur, nullo modo eſſe hæreticum, imò non peccare ſi illa ignorantia ſit omnino inuincibilis, aut ſi illis dubitationibus quantum tenetur reſiſtat.

82

An dubitans de fide ſit hæreticus.

Vbi Nota cum Sanchez l. 2. de Præcept. c. 7. pro ſcrupuloſis, eum qui patitur tales motus non poſſe eſſe hæreticum, quamdiu iudicat ſe obſtantes motus eſſe hæreticum, quia hoc ipſo iudicat rem circa quam illos motus patitur eſſe de fide. Quare tales non ſunt iudicandi peccare quamdiu illi motus ipſis ſunt moleſti, ſiue quædiu agrè ferunt ſe eos pati. Melius autem faciunt eos penitus contènendo, quam multum contra eos diſputando aut obluèctando: quia hac ratione magis auferent ſcrupulos, imò dubitationes magis ſibi moleſtas redderent. Horum autem ratio eſt, quia tales verè de fide non dubitant, ſed imaginantur ſe dubitare ex eo, quòd quædam rationes contra fidem ijs occurrant, quas imaginationes quo fortius apprehendunt tamquam illicitas, eaſque conantur refellere, eo magis illis turbantur, & ſic plures, ac ſæpius eas patiuntur.

Sanchez.

Quid dicendum de peccato tribus motibus dubitationis contra fidem, in quibus putant ſe peccare.

Quid illis ſuadendum.

Difficultas igitur procedit in ijs, qui voluntariè dubitant circa articulum ſufficienter ſibi propoſitum, ita ut teneantur eum fide diuina credere.

83

Quidam

Quidam autem negant talem esse hæreticum. Quia hæreticus est, qui opinionem fidei contrariam eligit, siue sequitur, ut docent D. Augustinus lib. de Utilitate credendi cap. 1. & D. Hieronimus in cap. 3 ad Galat. & in cap. 3 ad Titum: at qui dubitans nullam opinionem eligit aut sequitur, sed inter utramque hæret: ergo non est hæreticus. Secundò, quia sicut fides dicit positivum assensum, ita hæresis dicit positivum errorem & dissensum: dubius autem hæret medius, nec dissentiens, nec assentiens. Tertio, quia hæresis contrariatur fidei, non solum qua certa est, sed etiam qua vera est; dubitatio autem solum ei contrariatur qua certa: ergo dubitatio in rebus fidei non est hæresis. Ita Canus lib. 12. de Locis cap. 9. versu. *Controuersantur autem.* & Malder. 2. 2. q. 11. a. 2. memb. 2. §. *Respondet dubium, &c.*

dico rem aliquam esse dubiam, habet pro obiecto rem ipsam de qua dubitatur. Ut autem esset actus reflexus, deberem iudicare me dubitare, non autem rem esse dubiam.

Ex quibus patet, aliquem *dere aliqua dubitare*, non dicere eum nullum omnino circa eam assensum aut dissensum elicere; sed eum solum non elicere talem quo iudicet eam esse veram aut falsam. Iudicans autem rem sibi propositam esse dubiam, siue talem cui non possit determinatè assentiri aut dissentire, hæret adhuc pendulus siue dubius inter assensum & dissensum circa rei veritatem, & ideo propriè dicitur dubitare. Atque ita dubitare non est propriè omne omnino continere iudicium, sed iudicare rem esse dubiam; ideoque continere assensum ac dissensum circa eius veritatem.

Malderus supra memb. 2. §. *Obijcitur tertio*, mouet aliud dubium, vtrum is qui opinaretur aliquem articulum fidei sufficere sibi propositum esse verum, sit hæreticus? Respondet autè, talè, si in opinione illa sit pertinax, peccare quidem contra præceptum fidei; tamen non esse propriè hæreticum, quia non errat contra fidem: nam etsi non iudicet obiectum fidei esse omnino certum, dicit tamen esse verum, & consequenter idem dicit quod fides, etsi alio modo ac mihi conuenienti. Sicut qui opinatur rem scibilem, non errat contra scientiam, sed eius perfectionem non assequitur.

Sed hæc etiam sententia habet difficultatem. Nam ita opinans vel simul explicitè aut implicitè iudicat illud obiectum non esse omnino certum siue firmissimè credendum, vel solum assensu infirmo iudicat illud obiectum esse verum, nullo modo etiam implicitè iudicando id non esse omnino certum, & fide diuina credendum. Si prius dicatur, talis verè positiuo iudicio errat contra fidem sufficienter sibi propositam, & est hæreticus: si secundum dicatur, non apparet quare talis peccet, præsertim peccato in se delitatis. Nam posita eorum sententia, qui docent fidem diuinam posse consistere circa idem obiectum cum opinione, qui ob diuersa media circa idem obiectum vtrumque actum simul eliceret, nullo modo peccaret. imò eo casu præcepto fidei affirmatiuò si quod obligaret, satisfaceret.

Dices Primò, ita opinantem sine fidei assensu coniuncto peccare, quia non elicit actum fidei, quando ad hoc tenetur; aut quia statuit numquam illud obiectum fide diuina credere.

Sed nunc talis non peccabit, quia habebit illam opinionem, sed præcisè quia carebit actu fidei quem hinc & nunc tenetur elicere, aut quia habebit illam peruersam voluntatem; & eodem modo peccaret, etiam si illum opinatum assensum non haberet, atque ita hic erit planè impertinens.

Dices Secundò, Ille hoc modo opinando deficit à verò assensu fidei, atque ita peccat in actu exercito, siue errore pratico, non speculatiuo. Sed si talis assensus nullo modo etiam implicitè dicat illud obiectum non esse omnino certum, non video quomodo talis possit dici

Coninck de supernat.

Ff

errare

Aug. Hieron.

Canus.

Malder.

84

Malder.

85

87

Dubitans aliquem assensum elic.

88

Malder.

89

90

91

errare contra fidem siue errore pratico, siue speculatio: nisi dicas eum omnem practicè, siue in praxi ita errare, qui non attingit perfectionem fidei, siue qui elicit actum minus perfectum, quam sit fides. Sed hoc etiam dici nequit; quia nisi talis tunc careat actu fidei, quem tenetur elicere, nulla est ratio cur peccet. Nam alias qui circa obiecta fidei eliceret actum scientificum etiam peccaret, quia etiam hic actus deficit à perfectione actus fidei: illud autem est falsum: nam quamuis ille posset peccare nolendo elicere verum actum fidei, aut in perpetuum, aut quando ad hoc tenetur, tamen non peccaret præcisè eliciendo illum actum scientificum; vt omnes fatentur.

92

Dices Tertio, Ita opinans peccat, quia circa obiectum fidei elicit actum impossibilem cum actu fidei. Sed nec hoc satisfacit. Primo, quia multi dicunt actum fidei posse consistere cum actu opinionis circa idem obiectum. quare talis in eorum sententia non peccabit. Secundo, quia velle elicere assensum verum impossibilem cum actu fidei, etiam circa obiectum fidei mihi ad credendum sufficienter propositum, eo tempore quo non tenor elicere actum fidei, non est peccatum; alias secundum eorum sententiam, qui dicunt scientiam non posse consistere cum fide, nullus posset elicere actum scientificum circa obiecta, quæ scit esse de fide: ergo me velle elicere eiusmodi assensum opinatum, circa obiectum quod scio esse de fide, quando non tenor elicere actum fidei, non erit peccatum, & consequenter in eo eliciendo non poterit tunc esse pertinacia, quia hæc dicit renitum siue resistantiam contra aliquam obligationem.

93
Pertinacia
ad hæresim
requisita.

CONCLUSIO I. Pertinacia ad hæresim requisita consistit in aliqua dispositione voluntatis ita repugnante pio illi affectui, à quo fides necessariò dependet ac imperatur, vt cum hoc nequeat consistere. Hæc videtur communis sententia, & apertè ipsius Augustini citati nu. 76. vbi ad hæresim requirit vt errans non sit paratus corrigi, sed verum ostendenti contumaciter resistat. quod apertè indicat talem voluntatis dispositionem; nam quicumque hanc dispositionem habet non est paratus corrigi, & veritatem docenti, ipsique veritati sufficienter proposita contumaciter resistit. Item quicumque hæc facit necessariò habet illam voluntatis dispositionem: nisi enim hanc haberet, non resisteret. Ex quibus apertè inferitur secundum D. Augustinum præter iudicium erroneum ad heresim ex parte voluntatis requiri ac sufficere eiusmodi dispositionem. quæ magis ex dicendis patebunt.

August.

94

CONCLUSIO II. Ad hanc contumaciam non sufficit voluntatis dispositio merè habitualis, qua quis ita habitualiter est dispositus, vt nolle ab aliquo errore discedere, etsi sciret eum repugnare doctrinæ Ecclesiæ, modò illanumquam in actum secundum prodierit. Ita Vasquez 1. 2. disp. 126. nu. 8. & ex eo Turrian. 2. 2. disp. 55. dub. 2. §. Item ex doctrina. sub finem.

Vasquez.
Turrian.

Probat, quia si quis inuincibiliter putaret aliquam propositionem hæreticam esse veram,

ei que ob certas rationes ita vehementer adhereret, vt, quamuis ostenderetur ei clarè Ecclesiæ contrariam credere, nollet mutare sententiam; & tamen quia inuincibiliter sibi persuadet se in ea sentire cum Ecclesiæ, simul omnino indubitanter crederet, eam fidem quam Ecclesiæ Catholica docet, esse veram, ita vt nunquam actu habuerit vllum propositum non recededi à sua sententia, posito quòd sciret Ecclesiæ contrarium docere; talis verè nec esset hæreticus, nec pertinax; & ille error cum inuincibiliter ignoraretur esse talis, esset ei omnino non voluntarius, & cõsequenter nec culpabilis, quia nihil non voluntarium potest esse culpabile. Ratio est, quia talis dispositio quamdiu est merè habitualis, & coniuncta cum illa ignorantia, optimè consistit cum actuali proposito, siue cum pio affectu, quo quis statuit credere omnia, quæ Deus nobis per Ecclesiæ, aliâue ratione credenda proponit: atque ita talis potest vera fide implicite credere etiam articulum, in quo errat.

Confirmatur, quia qui putat occidere feram adhibita omni diligentia, ad quam tenetur, ne hominem occidat, iaculat, & casu occidit inimicum, de quo tunc nullo modo cogitabat, quem tamen ita oderat, vt si de eo cogitasset, & sciisset se eum hoc ictu posse occidere id fecisset, nullo modo illo actu peccat; vt cum communiore sententia bene docet Lessius de Iustitia c. 7. dub. 9. quia talis occisio est omnino non voluntaria, & actu consistit cum vera voluntate hic & nunc nemini nocendi; Scilla voluntas habitualis quamdiu nõ influit in actum, nullo modo eum deprauat: ergo idem dicendum est de ita errante.

95
Voluntas
merè habi-
talis qui-
diu non in-
fluit in actum,
hunc non
deprauat.

Loffini.

CONCLUSIO III. Non requiritur tamen ad heresim, vt voluntas verè & physicè vllum actum eliciat, quò error ei sit voluntarius, sed sufficit quòd ei sit interpretatiuè voluntarius. Hæc etiam videtur communis, & clarè patet. Nam secundum omnes quicumque actu credidit aliquem errorem, què scit esse contra doctrinam Ecclesiæ, committit veram heresim, & consequenter est in errore pertinax; & tamen hoc potest fieri sine vllò physico actu voluntatis: nam vt quis alicui propositioni assentiatur propter rationes, quæ ei apparent euidenter, nullo modo opus est vt possit id velle; sed sufficit quòd voluntas intellectu non auertat ab eo assensu: quando autem voluntas tenetur intellectum auertere ab aliquo assensu, hoc ipso quo id omittit censetur interpretatiuè eum velle; ei que in genere moris & quo ad imputationem ad culpam est eodem modo voluntarius, ac si cum physico actu vellet.

96

Interpre-
tatiue volu-
tas quod
non impedi-
mus eum te-
nemur.

Ratio conclusionis est, quia talis voluntatis dispositio, siue volitio interpretatiua nequit vllò modo consistere cum pio affectu credendi omnia sufficienter vt à Deo reuelata sibi proposita, & respõdi contrariam nam huic affectui directè repugnat voluntas siue realis, siue interpretatiua credendi aliquid, quòd intellectui illius hominis sufficienter ostenditur fidei repugnare.

CONCLUSIO IV. Errans contra fidem ex ignorantia crassa mortaliter quidem peccat; quamdiu tamen hæc est verè antecedens, si-
ue

97

ue

ne causa illius erroris, adeo ut cognita veritate, siue posito quod hæc ei sufficienter proponeretur paratus sit eam credere; ille non fit hæreticus. ita Nauarrus cap. 11. num. 2. Azor tom. 1. Moral. lib. 1. cap. 14. quæst. 9. Henriquez lib. 13. de Sacrament. cap. 17. num. 3. in comment. lit. Z. Petrus Nauarra de Restitutione lib. 2. cap. 4. part. 2. dubio 8. num. 201. Vasquez 1. 2. disput. 126. cap. 2. Malderus 2. 2. quæst. 11. art. 2. memb. 4. Bañez ibidem. & Turrianus disput. 55. dubio 2. Sayro in clauis regia lib. 2. cap. 9. nu. 34. & alij plurimi. Sequitur ex conclusione prima. ubi ex D. Augustino, & communi sententia ostendi ad hæresim requiri in voluntate pertinaciam, siue talem dispositionem quæ ita repugnet pio illi affectui, quo fides imperatur, ut cum hoc nullo modo possit consistere. Dicitur autem non habet talem dispositionem in voluntate, ut patet: quia alias non esset paratus credere posita sufficiente fidei propositione.

Probatur Secundò, quia omnis actualis hæresis siue infidelitas consistit in eo, quod quis negando articulum fidei ita sibi propositum, ut teneatur eum credere, aut saltem sine temeritate nequeat dubitare an sit à Deo reuelatus, faciat Deum mendacem: atqui errans circa articulum nondum sibi sufficienter propositum, quantumuis id eius culpa contigerit; non negat articulum quem hæc & nunc, siue in his circumstantijs teneatur credere, aut de quo sine temeritate nequeat dubitare, an sit à Deo reuelatus: ergo non peccat vera hæresi aut infidelitate.

98 Probatur Tertio, quia, ut ostendi dubio 4. ut quis fidem amittat, debet actualiter ita esse affectus circa aliquem fidei articulum, ut eum ne quidem implicite possit credere, quamdiu illa affectio durat: nam quamdiu aliquis omnes articulos fidei implicite verè credit, non habet dispositionem alicui fidei repugnantem, & consequenter eius habitum non amittit, ut ibidem ostendi: atqui talis non habet eiusmodi affectionem, sed implicite adhuc tam illum articulum circa quem errat, quam omnes alios vera fide credit, verè credendo omnia quæ Deus nobis reuelauit, siue per Ecclesiam credenda proposuit: ergo non amittit fidem, & consequenter non fit hæreticus.

Cur ignorantia crassa potius excuset ab hæresi quam ab homicidio.

Ex his patet cur ex ignorantia vincibili aliquem occidens fiat verè homicida, & ex simili ignorantia errans circa fidem non fiat hæreticus; quia scilicet ad verum homicidium perpetrandum non requiritur in voluntate pertinacia, sicut requiritur ad hæresim.

99 Ad primum igitur argumentum positum numero 80. neganda est consequentia, ut patet etiam dictis. Ad secundum, nego consequentiam: nam etiam si Augustinus illo loco dicat eum non esse hæreticum, qui diligenter veritatem inquit; non tamen dicit eum solum non esse hæreticum, siue omnes alios contra fidem errantes esse hæreticos: & alijs locis citatis numero 76. aperte contrarium docet. Nam docet eos errantes non esse hæreticos, qui manifestata sibi veritate parati sunt ei credere, quæ

Coninck de act. supernat.

les sunt etiam ij, qui ex vincibili ignorantia errant.

Ad tertium, nego antecedens: nam cum talis error procedat ex ignorantia, est secundum se inuoluntarius, & solum voluntarius in causa, siue in illa negligentia: ideoque non est vera infidelitas, quam sanctus Thomas in hæresim, iudaismum & paganismum diuidit, & per quam Tridentinum docet fidem amitti: nam hoc solum competit illi errori qui ratione prauæ voluntatis, à qua procedit, ita repugnat actui veræ fidei, ut cum eo nullo modo possit consistere: qualis non est error procedens ex ignorantia, ut iam ostendi.

Ad quartum, nego hoc sequi: nam cum tales sciant se credere contrarijs, quæ Ecclesia Catholica docet, errant contra fidem sufficienter sibi propositam, atque ita secundum dicta sunt hæretici. Nec refert quod ignorant se errare contra veram fidem, aut Ecclesiam Catholicam esse veram Ecclesiam, quia, ut ostendi num. 78. hæc ignorantia non excusat ab hæresi.

100 CONCLUSIO V. Errans ex ignorantia affectata, quamdiu hæc est verè antecedens, siue causa ipsius erroris, ita ut ille posita sufficienti fidei propositione sit paratus credere, non fit hæreticus. ita Auctores citati num. 81. in fine. & præterea Vasquez, Turrianus, Malderus citati numero 97. & Sanchez de Præceptis lib. 2. cap. 7. numero 23. Hitamen addunt quamdam limitationem: aiunt enim talem non fieri hæreticum quando affectat eam ignorantiam affectu alicuius vitij non repugnantis fidei; ut si quis ut liberius possit exercere vsuras cupiat ignorare id esse illicitum, ideoque negligat veritatem inquirere, paratus tamen illud credere, si sciret Ecclesiam docere id esse illicitum: secus aiunt de eo, qui ideo cupit ignorare quid Ecclesia de aliquo articulo fidei doceat, quia vult absolute suo errori adherere, aut quia paripendit quid Ecclesia doceat. Sed etsi hoc verum sit, tamen hæc limitatio non videtur necessariò conclusioni addenda: nam tales non errant ex ignorantia verè antecedente, nec sunt parati credere posita sufficienti fidei propositione. Si enim hac posita essent parati credere, non paripenderent Ecclesie auctoritatem; sed magni eam facerent, cum propter eam essent parati suum errorem deserere. Quare quod tales sint hæretici, non repugnat nostræ conclusioni. Nec puto Auctores citatos numero 81. in fine aliud velle.

Ratio conclusionis est, quia talis verè non est pertinax, & verè credit omnia quæ Deus nobis per Ecclesiam, aut alia ratione credenda proponit, atque adeo implicite credit etiam ipsum articulum, circa quem errat, & consequenter non est hæreticus: quia hæreticus nullo modo verè credit articulos circa quos errat, imò nullos omnino credit fide diuina.

Ex his sequitur, ad hæresim non sufficere aliquem errare circa conclusionem merè theologicam, quantumuis euidenter ex principijs

Ff 2

pijs

101 Errans circa conclusionem theologicam non est hæreticus.

pijs fidei deductam. Quia talis non errat in fide, nec hanc negat, sed aut principium aliquod naturale, aut consequentiam illius argumenti. Quamquam quando hæc sunt omnino evidentiæ, quia talis præsumitur non hæc negare, sed principium fidei, in foro externo præsumatur hæreticus.

Sæpe tamen talis præsumitur.

102

Caietan. Gabriel. Valentia. Azor. Siluester. Toletus. Angelus. Castro.

Lorca. Sanchez.

Concil. Viennense.

Concil. Lateran.

103

104

CONCLVSIO VI. Voluntariè dubitans de aliquo articulo fidei sufficienter ei ad credendum proposito est verus hæreticus. ita Caietanus 2. 2. quæst. 11. art. 2. in responsione ad 3. sub finem. Gabriel in 4. distinct. 13. quæst. 2. art. 1. not. 3. Valentia 2. 2. disput. 1. qu. 11. puncto 1. diff. 2. Azor tomo 1. Moral. libr. 8. cap. 9. quæst. 5. Siluester verb. Hæresis. 1. quæst. 3. Toletus libr. 4. Summæ cap. 4. in fine. Angelus verb. Hæreticus, initio. Castro libr. 1. aduersus hæreses cap. 10. & lib. 1. de Iusta hæreticorum punitione cap. 9. reg. 1. in fine. Lorca 2. 2. disput. 42. num. 5. & alij plurimi apud Sanchez de Præcept. lib. 2. cap. 7. num. 11.

Probatur Primò, ex cap. 1. de hæreticis, vbi dubius in fide dicitur esse infidelis. Et ex Concilio Viennensi relato Clementina de summa Trinitate §. Porro, vbi docet, doctrinam vertentem in dubium an anima rationalis sit forma humani corporis, esse inimicam Catholicæ fidei, eiq; pertinaciter adhaerentem esse censendum hæreticum.

Idem docet Concil. Lateranense sub Leone X. sess. 8. de asserentibus aut in dubium vertentibus an anima rationalis sit immortalis, & diuersa in singulis hominibus.

Respondent aliqui, illud cap. 1. de hæreticis posse intelligi de infidelitate negatiua. Sed hoc dici nequit Primò, quia si talis non fiat verè hæreticus, non est cur fidem amittat, & consequenter nec est ratio cur fiat infidelis. Secundò, quia alia iura ea ratione nequeunt explicari.

Dices Secundò, illa iura debere intelligi quoad forum externum, in quo tales præsumuntur esse hæretici. Sed cum illa Concilia non solum ipsum dubitantem, sed etiam ipsam doctrinam siue dubitationem tamquam inimicam fidei damnent, nequeunt intelligi de sola præsumptione; quia et si homo possit præsumi hæreticus, qui verè non est, eò quod præsumatur aliter sentire quàm clarè exprimat, ipsa tamen doctrina nequit meritò præsumi talis, nisi verè talis sit; nisi fortè quando obscura est ac sensum hæreticum habere potest, qualis non est illa de qua agitur.

Probatur deinde clara ratione, quia, vt ostendi num. 85. & 87. dubitans de aliqua propositione verè iudicat eam esse dubiam: atqui voluntariè iudicans aliquem articulum fidei esse dubium voluntariè habet errorem fidei repugnantem, atque adeò si ille articulus sit ei sufficienter propositus, est verè hæreticus, vt etiam aduersarij fatentur: ergo voluntariè dubitans de articulo fidei sufficienter sibi proposito est hæreticus.

Ex his patet responsio ad argumenta allata num. 83. patet enim dubitantem in fide habere errorem positium veritati fidei repugnantem,

quæ docet non solum eum articulum esse verum, sed etiam esse certissimum.

CONCLVSIO VII. Qui alicui articulo fidei sufficienter sibi proposito assentitur solo assensu opinatiuo, est infidelis siue hæreticus. Ita Azor tomo 1. Moralium libr. 8. cap. 9. quæst. 6. Castro lib. 1. aduersus hæreses cap. 10. initio. Arragon 2. 2. quæst. 11. art. 2. dubio 2. Lorca ibidem disput. 42. num. 7. & alij. Et videtur aperta sententia D. Augustini libr. 8. de Trinitate cap. 5. vbi loquens de beata Virgine ait: Itaque hæc salua fide licet dicere, Fortè talem habebat sciens, fortè non talem: fortè autem de virgine natus est Christus, nemo salua fide Christiana dixerit. Vbi aperte docet, esse contra fidem, siue hæreticum, dicere siue iudicare Christum fortè esse natum de virgine: atqui id opinari nihil est aliud quàm iudicare id fortè ita esse: ergo id ita opinari est hæreticum.

Pro quo Nota Primò, tripliciter posse concipi me articulo fidei opinatiuo assensu assentiri. Primò, spectata præcisè aliqua ratione probabilis mihi sola pro eius veritate probanda occurrente. Secundò, præcisè propter Dei reuelationem siue testimonium, fatendo nimirum rem esse à Deo reuelatam, & simul solum opinando eam esse veram; & hoc non videtur fieri posse, nisi aut credam solum esse probabile Deum eam reuelasse, aut credam eum fortè esse mentitum, quod secundum est aperte impium. Tertio, vt spectatis omnibus notis fidei quibus mihi ille articulus tamquam à Deo reuelatus sufficienter, vt eum fide diuina credam, proponitur, solo assensu opinatiuo, siue quo iudico eum esse probabilem, eidem assentiar.

Non agimus hæc autem de primo casu, qui non potest habere locum, quando articulus fidei est mihi sufficienter propositus, quia tunc non proponitur credendus ob rationem solum probabilem: sed agimus de secundo, & præcipue de tertio casu, qui maximè potest accidere in praxi, & prior pars secundi casus ad hunc reducitur, si ille articulus sit opinanti sufficienter propositus; si non sit sufficienter propositus, ad præsentem quæstionem non spectat.

Nota Secundò, sicut aliquid esse contingens siue contingere esse, potest dupliciter accipi. Primò, generatim, siue largo modo, vt idem sit quod id esse possibile, & sic potest dici tam de eo quod necessariò est, quàm de eo quod contingenter est, & potest non esse. Secundò, speciatim & proprie, pro eo solo quod ita est vt possit etiam non esse. Sic etiam probabile potest sumi. Primò, generatim tam pro eo quod est omnino certum, quàm pro eo quod non est certum. Secundò, speciatim & proprie, pro eo quod non est certò verum aut falsum; & sic sumptum fundat assensum opinatiuum. Priore autem modo sumptum etiam conuenit obiecto fidei aut scientiæ; nam sciens cum iudicet suum obiectum esse certum, etiam iudicat illud dicto modo esse probabile. Sed minus proprie minusque vtilitè ita sumitur, & solet communiter secundo modo sumi; &

109

Azor. Castro. Arragon. Lorca.

Angust.

106
Tripliter
possunt
aliquid
opinari.

107

Contingens
& probabile
dupliciter
sumuntur.

Quod certū
est non dicitur
proprie
probabile.

108
Ex triplici
capite potest
contingere
assensum so-
lum esse o-
pinativum.

Assensu opi-
natio siue
solum pro-
babili alicui
rei assentiri
est iudicare
eam esse
probabilem.

& sic de eo hic loquimur. Arque ita proprie loquendo iudicare aliquod obiectum esse probabile, est iudicare illud non esse certū verum aut falsum, sed solum probabiliter esse verum, siue ita esse verum, vt tamen fieri possit vt sit falsum: sicut iudicare rem aliquam esse contingentem, est iudicare eam posse esse, & non esse.

Nota Tertio, tripliciter posse contingere meum assensum solum esse opinativum. Primo, precise ex parte, siue ex defectu ipsius obiecti, quia scilicet hoc est fallibile, atque ita quantumvis huic firmiter assentiar, assensus tamen necessarius erit fallibilis. Secundo, precise ex parte mea; quando obiecto formali omnino infallibili infirmiter assentior, solum iudicando illud esse probabile. Sicut enim me alicui rei assentiri ex parte mea omnino certū, nihil est aliud quam me iudicare eam esse certū veram: ita me ei assentiri assensu ex parte mea solum probabili, nihil est aliud quam me iudicare eam esse probabilem. Tertio, ex parte vtriusque, quando ob rationem solum probabilem iudico aliquid esse probabile. Agimus autem hic de solo secundo casu: nam obiectum fidei nullo modo potest ex se esse causa cur assensus qui circa id versatur sit solum probabilis. Siue enim spectes Dei reuelationem, siue ipsas notas fidei, v. e. auctoritatem Ecclesie aliquid mihi credendum proponens, hæc nulla ratione possunt fallere, atque adeo in se certissima sunt. Quare si alicui articulo fidei sufficienter mihi proposito assensu solum probabili assentiar; cum hic defectus nequeat provenire ex parte obiecti, debet provenire ex parte mea, quia scilicet non assentior obiecto tam firmiter quam ipsum postular.

109 Nota Quarto, has propositiones multum distingui, *Iudico illud esse probabile spectata precise ea ratione, qua mihi nunc probatur.* & *Iudico illud absolute, siue secundum se esse probabile.* Prior enim solum significat me iudicare illam rationem per se consideratam esse probabilem, & si nihil aliud obest probabiliter suadere illud esse verum: secunda vero significat me iudicare ipsam rem, quæ dicta ratione probatur, secundum se absolute esse probabilem. Vnde etiam patet dicta iudicia versari circa obiecta plane distincta; hinc etiam fit quod prius iudicium possim elicere circa propositionem, quam aliunde actualiter omnino certū scio esse necessarium veram, aut etiam falsam: secus est de secundo. Fieri enim nequit vt iudicem aliquid esse probabile (sumendo hoc verbum strictè & proprie iuxta dicta num. 107.) quod actu certū scio, aut esse falsum (vt per se patet) aut etiam necessarium esse verum. Nam sicut proprie & strictè loquendo hoc ipso quo iudico rem aliquam esse contingentem, simul etiam iudico eam non necessarium existere: ita etiam proprie ac strictè loquendo hoc ipso quo iudico propositionem aliquam esse probabilem, iudico eam non esse necessarium veram: quia proprie & strictè loquendo hæc idem sunt.

Contra verò contingere potest, vt pro aliqua propositione habeam ex vna parte ratio-

Commenck de act. supernat.

nes, quæ mihi videntur omnino certū ac euidenter probare eius veritatem, ita vt nullo modo videam quomodo possit ijs satisfieri: & simul ex altera parte occurrant alia, quæ mihi videantur æquè certè ac euidenter probare eam esse falsam. Quo casu iudicabo eam rem consideratam precise prout subest prioribus rationibus esse certū veram; & contra prout subest precise posterioribus esse certū falsam; secundum se tamen, siue absolute loquendo, esse dubiam, siue tam eius veritatem quam falsitatem esse probabilem. Quia hoc nihil est aliud quam me iudicare priores rationes esse, aut saltem mihi apparere tales, quæ omnino conuincerent illius propositionis veritatem, si nihil huic aliunde obstatet; & posteriores similiter ratione probare eius falsitatem: vtriusque autem simul sumptas mutuam vim enervare, atque ita relinquere rem dubiam, siue in vtramque partem probabilem.

Quandiu autem iudico dictas rationes æqualiter probare hinc illius veritatem, & inde illius falsitatem, nec alia ratio occurrit cur his potius adhaream quam illis, fieri nullo modo potest vt dictam propositionem absolute iudicem esse veram: aut contra eam esse falsam. Aut vt iudicem eam spectatam precise prout subest prioribus rationibus esse strictè loquendo probabilem, quia hoc esset iudicare priores rationes secundum se sumptas eam solum probabiliter probare. quod nequeo iudicare, quamdiu iudico eas secundum se precise sumptas eam certū probare.

Hinc sequitur Primo, fieri non posse vt rem aliquam quam habitualiter scio omnino esse certam, ob aliquam rationem eam probabiliter suadentem iudicem a parte rei esse strictè loquendo probabilem, siue eam esse solum probabilem (hæc enim, vt supra ostendi, eadem sunt) nisi forte pro illo tempore nullo modo mihi occurrat eam esse certam (quod forte fieri posset, quando illa certitudo non est mihi ita clara ac perfecte cognita.) Quia si hoc mihi occurrat, cum tunc necessarium iudicem eam esse certam, fieri nequit vt simul iudicem eam solum esse probabilem: quia tunc simul iudicarem eam esse certam, & non esse certam, & consequenter iudicarem contradictoria esse simul vera.

Dices, Potero tunc iudicare eam esse probabilem, & suspendere iudicium de eius certitudine, siue nullum actum circa hanc elicere, prout proponitur sub ea ratione, qua scio eam certū probari. Respondeo hoc fieri non posse. Quia cum intellectus non sit liber, fieri nequit vt circa obiecti veritatem clarè sibi propositam nullum eliciat iudicium. Nam sicut fieri nequit vt oculus apertus ac sanus non videat obiectum sibi clarè propositum: ita intellectus nequit non intelligere veritatem sibi omnino clarè propositam (qua ratione necessarium ei proponitur obiectum ab eo habitualiter certū cognitum, quoties ei proponitur sub ea ratione, qua illud certū nouit) ipsum autem hanc ita intelligere, nihil est aliud quam ipsum iudicare rem esse certū veram.

110
Fieri nequit
vt quod cer-
tū scio esse
verum, iudi-
cem solum
esse proba-
bile.

Ff 3

Sequi-

111 Sequitur Secundò, quando mihi res aliqua proponitur sub certa aliqua ratione credenda, v. c. Pelagium esse hæreticum, quia S. Augustinus hoc dicit, etsi fieri possit ut tunc iudicem illud esse probabile, prout præcisè subest illi rationi, interim abstrahendo, siue non iudicando, an verè à parte rei sit certum, an solùm probabile; verum, an falsum; tamen fieri non posse ut iudicem illud secundùm se, siue à parte rei esse propriè probabile, & simul abstraham an sit certum, an solùm probabile. Ratio est, quia in priore casu meum iudicium, & abstractio iudicij versantur circa diuersa obiecta, in secundo verò versantur circa idem obiectum; fieri autem nullo modo potest ut simul iudicem aliquid esse propriè probabile, & abstraham, siue non iudicem an sit solùm probabile, siue non omnino certum; quia, ut iam sæpiùs dixi, hæc propriè loquendo planè sunt eadem, me iudicare aliquid esse probabile, & me iudicare id esse solùm probabile, siue non esse omnino certum.

112 Dices, Eminus videns aliquid moueri possum iudicare illud esse animal, abstrahendo an sit homo, an brutum: ergo possum iudicare aliquid esse verum, abstrahendo an sit certò verum, an solùm probabiliter. Respondeo nego consequentiam: antecedens enim potiùs contrarium probat. nam etsi videndo aliquid eminus moueri, possum iudicare id esse animal, abstrahendo an sit homo, an brutum; non possum tamen id ita iudicare quin apprehendam illud mihi apparere tamquam incertum an sit homo, an brutum, siue quin apprehendam illud mihi apparere ut incertum quale in se sit. Et similiter, etsi aliquid possit mihi ita obijci, ut non iudicem an in se sit necessariò verum, an non; tamen ut sufficienter obijciatur in ordine ad ferendam aliquod de eo iudicium, debet mihi obijci vel tamquam certum, vel tamquam incertum an sit tale.

113 Ex his patet Primò, clara ratio nostræ conclusionis; nam vel iudico articulum fidei mihi sufficienter propositum, omnibus spectatis, siue verè à parte rei esse certum, & sic non erit actus opinionis, sed assensus omnino siue omni ex parte firmus ac certus, atque ad eò vel scientiæ vel fidei; aut iudico eum omnibus spectatis solùm esse probabilem, & consequenter non esse omnino certum, sed fortè non verum; & hoc iudicium apertè repugnat fidei.

Item vel intellectus adhæret illi obiecto assensu omnino certo, & sic non erit opinio: vel incerto, & tunc, cum hæc incertitudo nõ possit provenire ex parte obiecti, quod omnino certum & infallibile est, debet necessariò provenire ex parte ipsius assensus siue intellectus elicientis assensum ex parte sua incertum: quod nihil est aliud quàm ipsum iudicare obiectum non esse omnino certum. Nam sicut intellectum ex parte sua certò ac firmiter adharere alicui obiecto, nihil est aliud quàm eum iudicare hoc esse certum: ita eum eidem adharere assensu ex parte sua incerto, siue infirmo, nihil est aliud quàm eum iudicare id esse incertum, siue non omnino certum.

114 Dices, hæc solùm procedere in eo qui positiuè incertus est, non autem in eo qui solùm priuatiuè incertus est: nam ad hoc solùm videtur requiri ut ipsius iudicium non sit ita certum.

Sed etsi hoc fieri possit, quando hæc incertitudo provenit præcisè ex parte ipsius obiecti formalis, siue quando hoc non est infallibile; tamen quando obiectum formale est omnino infallibile, prout in nostro casu contingit (nam tam notæ fidei, quàm reuelatio diuina per eas proposita omnino infallibiliter suum obiectum credendum proponunt) & tota incertitudo provenit ex parte solius intellectus incerto siue infirmo assensu obiecto adherentis: illud dici non potest; nam eo casu nulla potest fingi ratio, cur intellectus infirmo ac incerto modo feratur in obiectum, nisi quia iudicat illud prout hic & nunc proponitur, non esse omnino certum. Confirmatur, quia loquendo de firmitate proveniente præcisè ex parte intellectus, & secluso imperio voluntatis) intellectum alicui rei firmiter assentiri, nihil est aliud quàm ipsum iudicare hanc certò esse veram; ergo illum infirmo huic assentiri, nihil est aliud quàm ipsum iudicare hanc non esse, aut saltem sibi non satis probari esse omnino certam: nec potest probabiliter quidquam aliud fingi, quod ea verba significant. Vnde infero vltèriùs intellectum hoc ipso quo infirmo assensu articulum fidei sibi sufficienter propositum iudicat esse verum, implicite iudicare eum esse incertum: aut saltem notas fidei, quibus ipsi credendus suadet, non facere eius certam fidem: & consequenter, si fecit illum ab Ecclesia doceri tamquam articulum fidei, implicite iudicabit eam in hoc fortè falli.

115 Patet Secundò, solutio argumenti allati in 88. Iam enim satis ostendimus, qui propriè opinatur circa veritatem alicuius articuli fidei, iudicando eum à parte rei esse probabilem, implicite iudicare eiusmodi articulum non esse omnino certum, atque ita errare circa fidem: & consequenter eam amittere, si ille articulus ei sit sufficienter ad credendum propositus. Idemque est dicendum de eo, qui obiectum scibile opinatur esse verum, scilicet ipsum errare contra eam scientiam, implicite iudicando eius obiectum esse incertum. Quod clarissimum est, quando ei talis obiecti veritas per veram demonstrationem probatur: tunc enim iudicando eam esse probabilem, tam circa illius obiectum formale, quàm circa materiale errat. Secus in vtroque casu est quando iudicat eiusmodi obiecta esse probabilia, non prout sunt à parte rei siue in se spectata, sed spectata præcisè quatenus subsunt alicui rationi probabili, ut ostendimus in 109.

116 Patet Tertio, ut aliquis sit hæreticus tria requiri. Primò, ut confiteatur Christum, siue ut velit haberi Christianum; nam, ut ostendimus supra numer. 59, qui absolute negat Christum, non est hæreticus, sed Iudæus aut Paganus. Secundò, ut in aliquo erret contra fidem. Tertio, ut sit in errore pertinax. Arque ita hære-

114
Hæretici
definitio.

hæreticus definiti potest; Credens in Christum, & pertinaciter errans in aliquo articulo fidei.

117
Lorca.

Lorca tamen 2. 2. quæst. 11. disput. 39. num. 2. & 4. requirit præterea Primò, ut talis erret contra articulum fidei quem Ecclesia Catholica docet siue credit. vnde ait, eum qui aliquid sibi priuatim à Deo sufficienter reuelatum, ita vt teneretur illud credere, negaret, non fore hæreticum, sed temerarium.

Concil.
Constant.

Secundò, vt sit manifestum articulum contra quem errat ab Ecclesia credi. Hinc ait propositio nem contrariam alicui propositioni que verè à Deo reuelata est, sed obscure; ita vt non possit dici clarè ac manifestè ab Ecclesia doceri siue credi, non esse hæreticam, sed solum erroneam. probatque ex Concilio Constantensi sess. 8. vbi ait, assertiones Wiclephi alias esse notoriè hæreticas, alias erroneas, &c. vbi ipse notat Concilium non dixisse alias esse notoriè erroneas; quia error notorius contra fidem est hæreticus, vnde etiam disput. 40. nu. 7. & 8. infert, propositionem repugnantem alicui articulo fidei nondum omnino manifestato, ita vt de eo multi dubitent, ante Ecclesie definitionem esse erroneam, postea verò hæreticam.

118
Negans propositionem sibi à Deo priuatim reuelatam esse hæreticam.
Azor.
Vega.
Catharin.
Sanchez.

Sed quod ad priorem conditionem attinet, puto eam nullo modo requiri, atque adeò eum qui negaret propositionem sibi à Deo priuatim ita reuelatam, vt non possit prudenter dubitare quin ea reuelatio sit à Deo, fore verè hæreticum. Ita Azor tom. 1. Moral. l. 8. c. 9. q. 4. Vega l. 9. de Iustificacione c. 3. Catharin. in Apologia de certitudine gratiæ cap. vlt. & cum alijs Sanchez libr. 2. de Præcept. cap. 7. n. 32. & Auctores quos citavi disp. 9. n. 87. tenentes nos tali reuelationi eadem fide credere, qua credimus alios fidei articulos, necessariò etiam hic mecum sentiunt. Et probatur Primò, quia, vt ibidè ostendi, eadem planè fide, tam ex parte voluntatis quam intellectus, ac assensu eiusdem omnino speciei ac rationis quoad omnia intrinseca credimus reuelata nobis priuatim, quo credimus ea quæ docet Ecclesia Catholica; ergo similiter eiusdem rationis est error, quo contra veritatem erramus. Consequentià probatur, quia veritas, quæ eidem virtuti eadem ratione opponuntur, sunt eiusdem rationis: vterque autem hic error eidem virtuti fidei eodem modo opponitur, quia vtroque eodem modo, & æquè voluntariè resistitur primæ veritati reuelanti, cui nos fides iubet credere: ergo vterque est eiusdem rationis.

119

Probatur Secundò, quia sicut fidei bonitas non consistit in eo, quòd credens subijciat se auctoritati Ecclesie eiùs obediat (hoc enim nõ facit propriè per actum fidei, sed vt summum per iudicium fidei præuium, quo propter Ecclesie auctoritatem iudicat aliquid esse credendum; nam assensus fidei nullo modo auctoritate Ecclesie, sed sola diuina nititur) sed quòd subijciat se sponte, siue voluntariè auctoritati primæ veritatis ei firmissime adhaerendo. sic etiam malitia erroris contra fidem, quatenus habet rationem infidelitatis, non consistit in eo, quòd quis sit contumax contra Ecclesiam, eius-

ve auctoritatem contemnat (quia sic peccat propriè non contra fidem, sed contra obedientiam ac reuerentiam Ecclesie debitam;) sed quòd voluntariè resistat auctoritati primæ veritatis, ac implicite faciat eam mendacem: at qui vterque errans eodem modo, ac æquè voluntariè resistit primæ veritati, ac eam facit mendacem: ergo vterque error habet eandem malitiam contra fidem, siue infidelitatis.

Probatur Tertio, quia talis habet voluntatem ac intellectum affecta praua dispositione directe repugnante actui fidei, pioque affectui, quo hic imperatur, ita vt nequeat implicite credere omnia quæ Deus reuelauit: ergo amittit fidem, & positivè ac directe est infidelis; nam, vt ostendi supra dub. 4. fides per omnem eiusmodi actum ita sibi repugnantem amittitur. vnde vltèrius sequitur, eum necessariò fieri, aut hæreticam, si adhuc pergit Christum confiteri; aut Iudæum vel Paganum, si hunc neget.

Dubitant tamen hic aliqui ex ijs, qui censent talem esse hæreticum, an etiam incurrat omnes pœnas per Ecclesiam in hæreticos constitutas. Azor supra id negat; quia Ecclesia solum punit eos, qui negant ea quæ ipsa omnibus credenda proponit: quod talis non facit. Sanchez verò supra cum alijs affirmat eum eas incurrere. Quia implicite & interpretatiuè, siue secundum moralem estimationem negat Deum esse lumèn veracem, ei que in omnibus credendum esse; quod repugnat fidei, quam Ecclesia omnibus credendam proponit. Quare puto hanc sententiam esse probabilio rem, si hic error in actum æternum prodeat.

120
An negans sibi priuatim reuelata incurrat pœnas hæreticis statutis.
Azor.
Sanchez.

Ex dictis etiam facile poterit colligi quid dicendū sit ad secundū à Lorca ad heretium requisitum. In quo dicendum est Primò, propositionem à Deo verè Ecclesie reuelatam, licet obscurius, ita vt pauci eius sensum percipiāt, ideoque contrarium sentientes in Ecclesia tolerentur, esse verè de fide: atque adeò dum Ecclesia eam postea data occasione definit, non efficeret eam de fide, sed solum declarare eam esse de fide, vt cum multis alijs fateretur ipse Lorca disp. 38. num. 9. & 15. & sequitur ex dictis disput. 9. dub. 5. vbi ostendi aliquam propositionem constitui obiectum fidei, non per Ecclesie definitionem, sed per solum diuinum testimonium. Quare si propriè loquendo dicamus eam propositionem esse de fide, quæ est verè obiectum fidei, siue talis quæ habeat omnes conditiones ex parte sua necessarias, vt posset atque adeò debeat fide diuina credi ab ijs, quibus sufficienter cognita est; omnis omnino propositio nobis à Deo reuelata debet absolute dici de fide.

121
Lorca.

Quare quod aliqui dicunt, eas solas propositiones esse de fide, quæ ita clarè nobis propositæ sunt, vt non possimus sine peccato infidelitatis de ijs dubitare; in eo minùs propriè loquuntur, non distinguentes inter hæc duo, scilicet, *Aliquid esse de fide;* & *Esse manifestè de fide;* & ita confundentes hæc duo, *Aliquid esse de fide;* & *Nos teneri hoc credere.* Quæ si essent eadem, paucissima essent absolute de fide, nimirum ea sola quæ omnes tenentur credere; & reliqua solum essent de fide respectivè, siue respectu eorum

122

qui tenentur ea explicitè credere. Quæ valde pauca sunt respectu eorum quæ communiter omnes fatemur absolutè debere dici esse de fide. vide dicta disp. 12. dub. 6. n. 66.

123 Secundo, si quis eiusmodi propositioni sufficienter sibi cognita, ita ut non posset prudenter dubitare quin sit à Deo reuelata, dissentiret, esset verè hæreticus, quia pertinaciter erraret in fide, & interpretatiuè faceret Deum mendacem, ut ostendit in simili n. 119.

124 Unde sequitur, dicendum Tertio, propositionem supra dictæ contradictoriam propriè loquendo debere dici hæreticam. Probat, quia, ut docet ipse Lorca disp. 38. n. 14. illa propositio debet dici hæretica, quæ quantum est ex se, est nata esse obiectum hæresis, siue credentè consistuere hæreticum, quamuis per accidens ratione ignorantie eam credens possit non esse hæreticus: atqui dicta propositio est talis, ut patet ex dictis n. 123. ergo est hæretica. Confirmatur ex Concilio Constantiensi sess. 8. vbi dicit multas propositiones Wiclephi esse notoriè hæreticas, quibus verbis aperte innuit aliquas propositiones posse esse hæreticas non notoriè, siue ita esse hæreticas, ut hoc non sit omnino manifestum; quia aliàs si omnes propositiones hæreticæ, essent necessariò notoriè tales, frustra tamquam aliquid singulare hoc de aliquibus diceret. Non addidit autem eam vocem notoriè singulis qualificationibus, tum quia initio posita sufficienter poterat ad omnes sequentes referri, tum etiam quia magis clarum ac manifestum est, quæ propositio sit hæretica, quam quæ sit erronea. Ex quibus patet, argumentum Lorca positum n. 117. pro nobis facere. Quare huius sententiæ sunt Castro lib. 1. de Iusta hæret. punit. cap. 1. Turrecr. l. 4. Summa p. 2. cap. 3. Gabriel in 4 d. 23. q. 2. art. 1. Couarr. lib. 3. var. resol. cap. 1.

D V B I V M VIII.

De varijs propositionum qualificationibus, siue censuris.

125 Nota, propositiones aliqua ratione directè aut indirectè fidei contrarias aut nociuas in varijs gradibus constitui, prout minus vel magis ei aduersantur, atque ita varijs nominibus notari, quibus earum qualitas, qua fidei aduersantur, significatur; ideoque dicuntur per ea nomina qualificari.

Quædam enim dicuntur hæreticæ, quædam erroneæ, quædam hæresim sapientes, quædam suspectæ, quædam hæresi proximæ, quædam malè sonantes, præsue aures offendentes, quædam temerariæ. Occasio autem horum nominum est desumpta ex Concilio Constantiensi sess. 8. vbi dictis nominibus notantur propositiones Iohannis Hus: de quibus variè Auctores disputant, ut explicet quibus propositionibus singula hæc nomina propriè conueniant. Et valde inter se dissentiunt, dum vnus eas hoc modo definit, alius alio, ut videre est apud Canum libr. 12. de Locis Theol. cap. 11. Caiet. 2. 2. q. 11. ar. 1. Bañez ibid. art. 2. Castro supra, & Turrecr. c. 10. Sil-

Canus.
Caietan.
Bañez.
Castro.
Turrecr.
Siluester.

uest. verbo hæresis q. 1. Lorcam 2. 2. q. 11. disp. 40. Turrian. disp. 55. dub. 3. Sed quia hæc quæstiones sunt ferè de nomine, nec tanti momenti, breuiter hic solum declarabo, quid nobis videatur probabilius: qui fullius hæc disputata cupit videre, dictos Auctores consulat.

Propositio hæretica, Iudaica, Pagana, athea.

126 Igitur propositio hæretica propriè loquendo est quæ articulum aliquem fidei, siue hic firmam esse talis, siue non manifestè, ita negat, eiuè directè contradicit, ut tamen non tollat omnino fidem Christianam, siue ut illius assensus possit consistere cum huius professione. Et simili modo Iudaica est, qua ita Christus negatur, ut tamen lex vetus admittatur. Pagana verò, qua iratam fides Iudaica quam Christiana negatur, ut tamen non negatur esse aliquem Deum. Athea demum, qua Deus absolutè saltem implicite negatur. Patet ex dictis, quia illa propositio dicitur hæretica, Iudaica, &c. cui aliquis fidelis voluntariè siue pertinaciter assentiens, fit hæreticus, aut Iudaicus, &c. atqui propositiones illæ sunt tales: ergo, &c.

127 Caiet. & Bañez supra, volunt dictas propositiones non debere dici absolutè tales, sed tantum quando animo hæretico, aut Iudaico, &c. proferuntur, atque ita eas propositiones prolata ab ignorante non esse tales. Probat Primò, quia hæresis nequit esse sine pertinacia: atqui propositio prolata ab ignorante non habet pertinaciam: ergo non est hæresis. Secundò, quia sicut qui credit falsum est falsus, & qui fornicationem admittit, est fornicator, ita qui credit hæresim est hæreticus: atqui is, qui ignoranter credit propositionem aliàs hæreticam, non est hæreticus: ergo talis propositio in eo non est hæretica. Tertio, quia aliàs propositio hæretica non differret ab erronea. Quarto, quia aliàs propositio, qua semel est hæretica, semper esset hæretica, & sic nullè essent nouæ hereses. Quintò, quia hæc propositio, *Christus non est mortuus*, iam est hæretica, & tamen non fuit talis ante Christi mortem: ergo propositio semel hæretica, non est semper talis pro quouis tempore.

128 Sed hæc obiectiones supponunt falsum, scilicet hæresim propriè & formaliter sumptam, quæ significat pertinax iudicium intellectus fidei contrarium, idem esse cum propositione hæretica, quæ significat solum obiectum illius iudicij: quæ si distinguas, illas facillè solues. Eiusmodi tamen propositio quandoque tropicè dicitur hæresis, sicut fidei obiectum dicitur fides.

Ad primum igitur, concedo totum accipiendo hæresim propriè; si autem accipiat pro obiecto hæreseos, siue pro propositione hæretica, nego maiorem. Ad secundum, nego maiorem: nam ut quis sit fornicator, vel falsus siue deceptus, non requiritur pertinacia, sicut requiritur ut quis sit hæreticus. Adde, fornicationem significare actionem malam, propositionem verò hæreticam solum significare obiectum actionis malæ.

129 Ad tertium, nego assumptum: nam ex dictis satis patebit eas aliter differre.

Ad quartum, respondeo propositionem semel